

Tijana Čubrilo

Da li ste potencijalni kupac Poklona?

(Pesme Miroljuba Todorovića "Da li ste potencijalni kupac poklona" i Novice Tadića "Pokloni")

Čitajući jedno delo u njemu možemo, unapred određeno, tražiti veze sa nekim drugim delom, a nekada se ta veza sama pojavi pred nama, sasvim nenadano. Takva veza uputi nas na neko drugo književno delo koje imamo u čitalačkom iskustvu i onda sa ushićenjem tu vezu produbljujemo i nadograđujemo. Ovaj tekst izrodio se iz jedne takve neočekivane veze. U ruke mi je slučajno došla zbirka izabranih pesama Miroljuba Todorovića *Svinja je odličan plivač i druge pesme* i listajući knjigu, slučajnim izborom, pročitala sam pesmu *Da li ste potencijalni kupac*.¹ Tog trenutka nastupa onaj iznenadni momenat koji velikom brzinom u moje sećanje dovodi pesmu *Pokloni*² čiji je autor Novica Tadić.

Ono što na prvi pogled povezuje ove dve pesme je (uslovna!) dijaloška forma u kojoj su obe napisane. U pesmi Miroljuba Todorovića čujemo dva glasa koja razgovaraju, tačnije govore, ali se ne slušaju. Dok prvi nudi svoju, nikom potrebnu robu koju je nemoguće kupiti, drugi traži stvari koje su sasvim suprotne, ali jednako nepotrebne i nepogodne za kupovinu. Isprazan (raz)govor dva subjekta ove pesme, svedoči o potrošačkom društvu koje je izgubilo meru u racionalnoj kupovini stvarno potrebnih predmeta, ali i o ponudi koja prevazilazi granice i prodaje čak i ono što nije za prodaju (državu u aziji,³ političke zatvorenike, polugu u bunaru, švedske marke...). Negde na sredini pesme nemoguće je odrediti ko je kupac, a ko prodavac, i ko kome šta nudi, a ko od koga šta traži. Zato pesma postaje haotična, uostalom kao i svet iz kog je nastala i koji je okružuje. Nemoguće je uspostaviti mir i harmoniju u svetu koji nema sluha za drugog, u svetu u kom nema pravog razgovora.

U pesmi *Pokloni* svet kao da se nalazi u još većem haosu jer u pesmi sasvim ispravno možemo da uočimo dva različita subjekta, ali samo jedan od njih se i čuje. Čak više nije reč ni o kupovini i prodaji, nego o poklanjanju, koje je opet nemoguće, jednako

¹ Pesma je iz zbirke *Brijem se isključivo silver žiletima* iz 1969/70 godine.

² Pesma je iz zbirke *Ulica* iz 1990. godine.

³ Imenica Azija napisana je malim slovom jer je tako i u tekstu pesme, a izostanak interpunkcijskih znakova i velikih slova je upečatljiva odlika celokupne poezije Miroljuba Todorovića.

kao što je bila nemoguća kupoprodaja u prethodnoj pesmi. Glas koji čujemo nudi onom nečujnom (a prisutnom!) subjektu stvari od kojih se budi jeza i nemogućnost izbora, jer pravog izbora ni nema. Šta izabrati, kada se nude samo polovične, iskrzane, polomljene i iskrivljene stavari, ili stvari koje su nepostojeće, neupotrebljive, nepotrebne, pa čak i sa prisustvom demonskog u njima.⁴ Potrošačko društvo se do kraja potrošilo i sada nema kome da prodaje robu, pa je poklanja, ali niko neće ni da je uzme:

*i sve je tu na tezgi
a ti se dvoumiš, hoćeš-nećeš
kao gladan brat.*

Iako su obe pesme pune negativizma i pesimizma, nečujni subjekat iz pesme Pokloni kao da pokazuje otpor svetu kakav je oko njega i kao da želi nešto novo da kupi, da mu se nešto novo ponudi, a zašto da ne, da on i sam napravi to nešto što će postepeno vratiti harmoniju svetu. Najteži korak je učinjen, probuđena je sumnja u ono što se nudi i poklanja. A to vodi ka odgovoru na pitanje postavljeno u naslovu ovog teksta. Nadajmo se da je odgovor NE! Inače...

“Da li ste potencijalni kupac” (Miroљjub Todorović)

da li ste potencijalni kupac države u aziji
dajte mi ključ od sobe
da li ste čuli za najskuplje pse na svetu
oslobodiću političke zatvorenike
da li upotrebljavate rečnik rimske civilizacije
dani su topliji proleće se približava
da li ste zadovoljni polugom na bunaru
odneću šnicle poznatom holivudskom glumcu
da li u vašem mestu ima prevremenih porođaja
kupiću seriju novih švedskih maraka
da li ste poznavali napoleonovog maršala

⁴ O demonskom svedoči pojava dela ognjene kokoške, koja je u Tadićevom pesništvu nepogrešiv pokazatelj demonskog prisustva u svetu.

poslaću vam knjigu škola za gitaru
da li ćete prisustvovati pomračenju sunca u japanu
pokušavam da izbegnem teška jela i slatkiše
da li kupujete konfekcijska odela
ne želim da postanem milioner

“Pokloni” (Novica Tadić)

Mrkvica za tvoja usta
smrzli luk, barena boranija
zaleđeno meso mamutovo
flaša uvijena u beli papir
delić ognjene kokoške, skuvan
upakovana dobra večna glupost
presno sedlo, citat mutav
suluda reč od suluda čoveka
pelene, zvečka, cucla, varalica
ono što je doneo moj seljak
meso, šljive, svinjske njuške
kalfina košulja šivena od
plavo-belog kafanskog stolnjaka
kalfine plavo-bele patike
na licu pakostan izraz
mač, kolan, uzda, potkovića
tetrebovo jaje, sitne ribe
udice, gliste, mrtav som
švrćin auto, nož, krivo ogledalo
i sve je tu na tezgi
a ti se dvoumiš, hoćeš-nećeš
kao gladan brat, kako reče
prostak, tat.